СТАНОВИЩЕ

от проф. д.пс.н. Майяна Милчева Митевска

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Член на научно жури, определено със Заповед № 591 от 29.09.2026 г. на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“

Относно: Дисертационен труд за придобиване на образователната и научна степен „доктор“

Област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3.2. Психология

Докторска програма: Обща психология

Автор: Хулуд Гадир

Тема: „Влияние на училищната среда върху мотивацията за постижение при ученици от средните училища в Израел“

Научни ръководители: проф. д.пс.н. Людмил Георгиев и доц. д-р Ивайло Лазаров

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със Заповед № 591 от 29.09.2026 г. на Ректора на Варненския свободен университет „Черноризец Храбър“ съм определена за външен член на научното жури за защита на дисертационния труд на Хулуд Гадир на тема „Влияние на училищната среда върху мотивацията за постижение при ученици от средните училища в Израел“, представен за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Обща психология“. Докторантката се обучава в самостоятелна форма на подготовка към катедра „Психология“ на Факултета „Социални, стопански и компютърни науки“ при ВСУ „Черноризец Храбър“. За изготвяне на настоящото становище са предоставени дисертационен труд, автореферат и справка за изпълнение на минималните национални изисквания с посочени публикации по темата.

Дисертационният труд е разработен на английски език в обем от 161 страници. Съдържанието включва въведение, четири основни глави, библиография и приложения. Представени са 10 статистически таблици, обобщаващи характеристиките на извадката, надеждността на изследователския инструмент и основните емпирични резултати. Разработката е структурирана в съответствие с логиката на научното изследване – от теоретичната постановка и формулирането на изследователския проблем през методологичната организация и емпиричния анализ до интерпретацията на резултатите и извеждането на практически препоръки. В своята цялост представените материали

позволяват аргументирана преценка на теоретичните основания, методическите решения и научно-приложните резултати на изследването.

2. Актуалност на тематиката

Актуалността и научно-приложната значимост на дисертационния проблем се открояват в разбирането, че мотивацията за постижение е един от централните психологически механизми, определящи отношението на учениците към учебната дейност, тяхната академична ангажираност, устойчивостта при преодоляване на трудности и стремежа към успешно реализиране на личните образователни цели. В условията на динамични обществени промени, нарастващи образователни изисквания и интензивно навлизане на дигиталните технологии училищната среда придобива особено значение като система от организационни, социални, психологически и педагогически взаимодействия. Заслужава положителна оценка стремежът на докторантката да разгледа училищната среда не само като съвкупност от материални и организационни условия, а като комплексна психологическа система, в която взаимодействат училищният климат, междуличностните отношения, лидерството, методите на преподаване и технологичните възможности.

Специфичната значимост на изследването се определя и от неговия социокултурен контекст. Израелската образователна система се характеризира с културно многообразие, различия в социално-икономическите условия и разнообразие от образователни практики, което създава основания за изследване на влиянието на училищната среда върху мотивационните процеси. Като особено актуален оценявам и включения в дисертацията проблем за ролята на технологиите и изкуствения интелект в съвременното образование. Този изследователски аспект разширява традиционното разбиране за образователната среда и поставя въпроса за психологическите предпоставки на ефективното технологично подпомагано обучение. В този смисъл избраната тема е навременна, обществено значима и съответства на съвременните направления на развитие на педагогическата, социалната и организационната психология.

3. Познаване на проблема

Теоретичната част на дисертационния труд показва познаване на основните концепции и изследователски подходи към мотивацията за постижение и училищната среда. Докторантката разглежда последователно същността на училищната среда, академичната мотивация, мотивацията за постижение, академичната самоефикасност, самооценката на собствените възможности, ориентацията към цели, страха от неуспех, причинните атрибуции и чувството за училищна принадлежност. Особено внимание е отделено на психологическите характеристики на взаимоотношенията между учители и ученици, груповите процеси в класната стая, социалната подкрепа, психологическата безопасност и

училищната култура. Положително оценявам разглеждането на училищното лидерство като значим организационно-психологически фактор, който влияе върху условията за обучение, нормите на взаимодействие и преживяването на подкрепа от учениците.

Теоретичният анализ демонстрира стремеж към интегриране на индивидуално-психологическото и социално-организационното равнище на мотивационните процеси. Направен е преглед на предходни емпирични изследвания, като е обоснована необходимостта от комплексно изследване на различните измерения на училищната среда в контекста на средното образование в Израел. Приемам, че докторантката демонстрира необходимата теоретична подготовка и способност да систематизира научна информация, свързана с предмета на дисертационното изследване.

4. Методика на изследването

Методологичната организация на изследването е подчинена на основната цел – да се установят оценките за различните измерения на училищната среда и тяхната връзка с мотивацията за постижение при ученици от средните училища в Израел. Приложен е описателно-аналитичен изследователски подход с използване на количествени методи за събиране и обработка на емпирични данни. Изследването е проведено през учебната 2024–2025 година и обхваща общо 317 участници, от които 283 ученици и 34 учители. Разпределението по пол включва 219 жени и момичета и 98 мъже и момчета. Основният изследователски инструмент е въпросник, включващ 57 твърдения, разпределени в шест съдържателни измерения: физическа училищна среда; взаимоотношения между учител и ученик; климат в класната стая; училищно ръководство; учебна програма и методи на преподаване; технологии и изкуствен интелект.

По отношение на психометричните характеристики надеждността на въпросника е оценена чрез коефициента алфа на Кронбах. Общата стойност е $\alpha = 0{,}852$, което показва добра вътрешна съгласуваност на използвания инструмент. Стойностите за отделните измерения варират от 0,702 до 0,871. За статистическата обработка е използван IBM SPSS, версия 25.0. Представени са описателни статистически показатели и едноизвадков t-тест за проверка на статистическата значимост на отклонението на средните оценки от референтна стойност 3. Изследователската методика позволява да бъдат описани и сравнени възприятията на участниците за различните аспекти на училищната среда.

Същевременно е необходимо да се отчете едно методологично ограничение. Използваният едноизвадков t-тест позволява да се установи дали оценките се различават статистически значимо от определена референтна стойност, но не е достатъчен за доказване на причинно-следствени отношения между училищната среда и мотивацията за постижение. В този смисъл резултатите следва да бъдат интерпретирани преди всичко като емпирични

данни за възприеманата мотивационна значимост на отделните измерения на училищната среда. Тази методологична особеност не обезценява проведеното изследване, но очертава възможност за последващо прилагане на корелационни, регресионни и многомерни статистически модели с цел по-задълбочено изследване на взаимовръзките между разглежданите психологически конструкти.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд представлява цялостно изследване на психологическите измерения на училищната среда и тяхното значение за формирането и поддържането на мотивацията за постижение. В първа глава е разработена теоретичната основа на изследването чрез анализ на мотивационните процеси, социално-психологическите характеристики на училищния климат, педагогическите взаимодействия и организационните условия за обучение. Втора глава представя методологичния модел, изследваната съвкупност, характеристиките на участниците, структурата на въпросника и използваните статистически процедури. Трета глава съдържа емпиричните резултати, представени чрез описателни статистики и проверка на изследователските хипотези. Четвърта глава е посветена на интерпретацията и обсъждането на резултатите, формулирането на изводи и разработването на практически препоръки.

Емпиричният анализ показва високи средни оценки за всички изследвани измерения на училищната среда. Особено съществен е резултатът, според който климатът в класната стая получава най-висока оценка сред анализираните фактори. Това насочва вниманието към психологическото значение на непосредствените социални взаимодействия, чувството за сигурност, взаимното уважение, подкрепата и качеството на комуникацията в ученическата група. Следващи по относителна изразеност са оценките за учебната програма и методите на преподаване, физическата училищна среда, взаимоотношенията между учители и ученици, училищното ръководство и технологиите и изкуствения интелект. Представените резултати са съотнесени с поставените седем изследователски хипотези, като докторантката отчита статистически значими отклонения на оценките от избраната референтна стойност. От научна гледна точка особено важен е изводът, че мотивационният потенциал на училищната среда следва да се разглежда комплексно. Материалните условия, педагогическите подходи и технологичните решения имат значение, но тяхното ефективно функциониране е свързано със социално-психологическата атмосфера и качеството на междуличностните отношения.

От гледна точка на научната стойност могат да бъдат разграничени няколко взаимно допълващи се приноса. На теоретично равнище Систематизирани са съвременни теоретични постановки за връзката между училищната среда и мотивацията за постижение, като е предложен интегративен подход към изследването на организационните, педагогическите и

социално-психологическите фактори. В емпиричен план Получени са емпирични данни за възприятията на ученици и учители в израелската образователна система относно мотивационната значимост на шест основни измерения на училищната среда. Като самостоятелен резултат Установена е водещата позиция на климата в класната стая сред изследваните измерения според получените средни оценки. Резултатът има значение за разбирането на социално-психологическите предпоставки на учебната ангажираност. Наред с това Разширено е разглеждането на училищната среда чрез включване на технологиите и изкуствения интелект като самостоятелно изследователско измерение. В научно-приложен аспект Формулирани са практически насоки за усъвършенстване на училищните политики, педагогическите взаимодействия, организационния климат и механизмите за подкрепа на учениците. Приносите имат предимно емпиричен, систематизиращ и научно-приложен характер и представляват основа за последващи изследвания в областта на образователната и социалната психология.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

В представената наукометрична справка са посочени три самостоятелни научни публикации по темата на дисертационния труд, публикувани през 2025 г. Първата публикация, „The effect of school environment on achievement motivation among high school students in Israel“, разглежда основния изследователски проблем за училищната среда и мотивацията за постижение. Втората публикация, „Integrating technology and artificial intelligence in secondary education: impacts on learning motivation and academic achievement“, е насочена към технологичните и дигиталните аспекти на образователната среда. Третата публикация, „The Impact of Artificial Intelligence on Achievement Motivation among Secondary School Students from an Educational Psychology Perspective“, анализира психологическото значение на изкуствения интелект за учебната мотивация.

Две от публикациите са представени в електронното научно списание на ВСУ „Черноризец Храбър“, а третата е включена в сборника „Приложна психология и социална практика“. Публикациите съответстват тематично на основните направления в дисертационното изследване и показват последователност в научните интереси на докторантката. Съгласно представената наукометрична справка са отчетени 50 точки по група А и 30 точки по група Г, с което са покрити посочените минимални национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“. Фактът, че публикациите са самостоятелни, дава основание да се приеме наличието на индивидуално авторско участие в представянето и публичното разпространение на научните резултати. Оценявам положително последователността между дисертационната тема и публикационната активност на Хулуд Гадир.

7. Автореферат

Представеният автореферат е разработен на български език в обем от 41 страници. Той представя основните характеристики на дисертационното изследване, включително актуалността на темата, обекта и предмета, изследователските цели и задачи, методологичната организация, емпиричните резултати и основните заключения. Съдържанието на автореферата позволява да се проследят логиката на научното изследване и основните резултати, получени от докторантката. Положителна оценка заслужава представянето на емпиричните резултати в контекста на формулираните изследователски хипотези, както и стремежът да бъдат изведени практически приложими препоръки. Приемам, че авторефератът отразява съществените аспекти на дисертационния труд и изпълнява основното си предназначение да представи изследването пред научната общност.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Получените резултати очертават перспективи за последващо развитие на изследванията върху мотивацията за постижение и психологическите характеристики на училищната среда. Препоръчвам бъдещата изследователска дейност на Хулуд Гадир да бъде насочена към задълбочаване на анализа на психологическите механизми, чрез които училищният климат, социалната подкрепа и педагогическите взаимодействия се свързват с академичната мотивация. Особено перспективно е приложението на многомерни статистически модели, позволяващи изследване на относителния принос на различните фактори и на възможните посреднически и модериращи ефекти на психологически променливи като самоефикасност, училищна принадлежност, психологическа безопасност и академична тревожност.

Препоръчително е също така провеждането на сравнителни изследвания между различни типове училища, възрастови групи и социокултурни общности в Израел. Съществен научен потенциал притежава и по-нататъшното изследване на ролята на изкуствения интелект в образователната среда, особено по отношение на автономността на учениците, саморегулираното учене, вътрешната мотивация и качеството на взаимодействието човек–технология. Практическото приложение на резултатите може да бъде насочено към разработване на програми за повишаване на квалификацията на педагогическите специалисти, усъвършенстване на училищното управление и създаване на психологически подкрепяща образователна среда. Посочените препоръки имат конструктивен характер и не намаляват значението на постигнатите научни и научно-приложни резултати.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд на Хулуд Гадир на тема „Влияние на училищната среда върху мотивацията за постижение при ученици от средните училища в Израел“ разглежда актуален и значим проблем в съвременната психологическа наука. Разработката се отличава с ясно формулирана изследователска насоченост, интегративно разглеждане на психологическите и организационните характеристики на училищната среда, реализирано емпирично изследване и изведени практически препоръки. Независимо от посочените методологични ограничения, дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати с приносен характер, които обогатяват емпиричното познание за психологическите предпоставки на мотивацията за постижение в средното образование.

Докторантката демонстрира необходимите теоретични знания, изследователски умения и способност за самостоятелно разработване на научен проблем в областта на психологията. Считам, че представеният дисертационен труд отговаря на основните научни изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ съгласно Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и приложимите нормативни изисквания на ВСУ „Черноризец Храбър“. **Въз основа на изложеното давам своята ПОЛОЖИТЕЛНА ОЦЕНКА на дисертационния труд и предлагам на уважаемите членове на научното жури да гласуват за присъждането на образователната и научна степен „доктор“ на ХУЛУД ГАДИР в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология, докторска програма „Обща психология“.**

Дата: …… 2026 г. Изготвил становището: ……

Проф. д.пс.н. Майяна Милчева Митевска